



ביאורים

הרמב"ם ממשיך בדבריו בעניין הקץ, וכותב שמפשוט דברי הנביאים אפשר לראות בבירור שמלך המשיח יגיע בזמן שיתפשטו בעולם מלכות אדום ומלכות ישמעאל, כלומר הנצרות והאיסלם. במקום אחר מסביר הרמב"ם שהנצרות והאיסלם הן דתות שעוסקות הרבה בנבואה ובמשיח, ובזכות עיסוק זה רווחת בעולם הידיעה על בוא המשיח, וגדלים הציפייה וההכנות לביאתו. אפשר להוסיף על כך עוד שהן דתות שיש בהן מקצת תיקון לעולם, שהרי הן מחליפות את האלילות שהייתה רווחת בעולם לפנייהם. לעומת האלילות - הנצרות (למרות שהיא נחשבת לעבודה זרה [הלכות עבודה זרה ט, ד]) והאיסלם מחזקות את האמונה באל אחד ואת עובדת נצחיותו. דבר זה הוא התקדמות אמונית גדולה של העולם, והכנה לשלמות הגדולה שתבוא לעולם בביאת המשיח. למרות זאת, הזמן המדויק לביאת המשיח בתוך תקופה זו לא נמסר לנו מהנביאים.

לבסוף, מביא הרמב"ם קבלה שקיבל מאבותיו שקיבלו מאבותיהם וכן הלאה עד זמן חורבן ירושלים. קבלה זאת עוסקת בתקופה הרמוזה בדברי הנביא בלעם, שבה יהיה חידוש הנבואה. הנבואה היא אחד מהדברים הבסיסיים המבשרים את ביאת המשיח, כדברי הנביא יואל: "והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם" [יואל ג, א], וכהמשך דבריו שם: "כי בהר ציון תהיה פליטה כאשר אמר ה' [שם ג, ה].

הרמז בדברי בלעם הוא מהמילים: "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל" [במדבר כג, כג]. הכוונה בדברי בלעם לפי הרמב"ם היא שאותו פרק זמן שעבר מבריאת העולם עד בלעם יעבור גם מזמן בלעם עד ש"יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל", זאת אומרת, עד שינבאו להם הנביאים את דברי ה'. בלעם אמר את דבריו בשנת ב'תפ"ח (=2488) לבריאת העולם, ואם-כן הזמן המיועד לחידוש הנבואה הוא בשנת ד'תתקע"ו (=4976) לבריאת העולם (1316 למניינם).

הרמב"ם שב ואומר שקבלה זו היא האמתית מכל החשבונות שחישבו גדולי ישראל עד אליו, אלא שנוהרו מלפרסם את החשבון הזה כדי שלא יתיאשו בני ישראל בגלל הזמן הרב עד להגעת הזמן הזה.

הרחבות

• חישוב הקיצים של גדולי ישראל

וזהו האמתי שפקצים שאמרוהו לנו. שתי שאלות צפות בקריאת דברי הרמב"ם הללו, וכן בדברי כמה מגדולי ישראל שכתבו חשבונות לזמן הגאולה: א. מדוע גדולי ישראל חישבו את הקץ חרף דברי חז"ל: "תיפח עצמן של מחשבי קיצים" [סנהדרין צז:]; ב. כיצד ייתכן שכל הזמנים שנאמרו על ידי גדולי ישראל כבר עברו וטרם באה הגאולה? על השאלה הראשונה משיב הרמב"ם שהאיסור לחשב את הקץ נובע מכך שאם יחשבו שהקץ רחוק לא יצפו לישועה. אולם עתה כשהקץ קרוב אפשר לחשב את הקץ, ובכך דווקא לחזק את האמונה בגאולה הקרובה [ספר הגאולה, ד]. הרב מנחם מנדל שניאורסון (הרבי מליובאוויטש) הוסיף על כך שגילוי הקץ הקרוב נועד להמריץ ולהעצים את העבודה הרוחנית של עם ישראל כדי שיהיו ראויים להיגאל בזמן המיועד [שערי אמונה, עמ' שלט-שמ]. על השאלה השנייה מובא בשם הרב קוק שלכל הקיצים שמסרו גדולי ישראל הייתה משמעות [מתוך התורה הגואלת ב, עמ' רפא]. כלומר זמנים אלו היו מסוגלים לגאולה אם היינו ראויים, או שהתרחשו בהם תהליכים משמעותיים להתקדמות תהליך הגאולה.

לזכרון רבנו הרמב"ם ביום פטירתו
לרפואת נועה בת שרה חגית הי"ו

ואולם עתו - קבר התבאר מדברי דניאל וישעיה, ומכל מה שזכרוהו החכמים ז"ל, שהוא יעמד בהתפשט מלכות רומי ומלכות הערב בארץ, פאשר הוא היום, וזה מה שאין ספק בו. ודניאל באחרית ספורו למלכות ישמעאל ועמידת המשגע - סמוך לו ביאת המשיח, וכן ישעיה באר שהראיה על ביאת המשיח היא עמידת המשגע, והוא אמרו: "[צמד פרשים] רכב חמור רכב גמל (צמד פרשים)" (ישעיה כא, ז). ואמר ש'רכב חמור', שהוא המשיח, כאמרו: "עני ורכב על חמור" (זכריה ט, ט), אמןם יבוא אחר עמד רכב גמל, והוא מלך הערב. ואמרו 'צמד פרשים' הוא הזדג שתי האמות, והן אדום וישמעאל. וכן יתבאר באור שאין בו ספק מחלום הצלם ומחלום החיות הנזכרים בדניאל. אלו ענינים גלויים מפשט הכתוב.

ואולם אמתת העת בדקדוק אינה נודעת. אף יש בידי קבלה נפלאה, קבלתיה מאבי ומזקני, שקבלו מאבותיהם ומזקניהם ז"ל, עד תחלת גלותנו מירושלים, כמו שהעיד הנביא ואמר: "וגלת ירושלים אשר בספרד" (עובדיה א, ט). והוא, שבפסוקי נבואת בלעם פסוק, יש בו רמז לתשובת הנבואה בישראל אחר הפסקה. פי כבר באו בתורה פסוקים, שאף על פי שהפנה בהם ענין אחד - יהיה בהם רמז לענין אחר, כמאמר יעקב לבניו: "רדו שמה" (בראשית מב, ב), כי עמדנו במצרים מספר רד"ו, מאתים ועשר שנים. וכן מאמר משה רבנו ע"ה: "פי תוליד בנים ובני בנים וגושננתם בארץ" (דברים ז, כח) - עמדנו בארץ ישראל מיום בואנו אליה עד גלות המלך יהויכין מספר גושננת"ם, והן תתנ"ב שנה. וכיוצא בזה הרבה. ועל זה הדרך מן ההערה קבלנו שפאמר בלעם: "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל" (במדבר כג, כג) - יש בו סוד, שמהזמן ההוא ימנה כמו שיש מששת ימי בראשית עד הזמן ההוא, ותשוב הנבואה לישראל, ויאמרו להם הנביאים מה פעל אל. וזה הפאמר היה בשנת שמונה ושלשים מצאתם ממצרים, והיה מתחלת היצירה עד הזמן ההוא שני אלפים ותפ"ו שנה, כי הסמן: בתמ"ח גאולים, ועל זה ההקש וזה הפרוש תשוב הנבואה לישראל שנת ד' אלפים ותתקע"ב ליצירה. ואין ספק ששיבת הנבואה לישראל מהקדמות המשיח, כאמרו: "ונבאו בניכם ובנותיכם" (יואל ג, א). וזהו האמת שפקצים שאמרוהו לנו. ואמרו לנו שהוא אמת אחר שהזרוננו ממונו תכלית האזהרה שלא לפרסמו, כדי שלא ידעו בני אדם אחר זמנו, וכבר הודענוכם אותו, וה' יודע האמת.

ואולם אמרף שזו העת היא שאמר עליה ירמיה: "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע" (ירמיה ל, ז) - אין הענין פן, אצל הוא רומז בו אל מלחמת גוג ומגוג בהכרת, והמלחמה ההיא תהיה אחר הגלות המשיח בזמן. ואמןם סמן שער גירון, וזולתו מן הדומה לו, הם ענינים חלושים מאד מאד, מהם מיחסים אל החכמים ז"ל ואינם להם, ומהם משלים וחידות, ואין להשיגם לדבר מהם בענין הזה.

